

Restaurering av
Kalkbruket i Echoisy

Ett franskt-svenskt bevarandeprojekt

**Rapport från
1994-års byggnadsvårdsläger**

Jean-Paul Darphin

Rapport från 1994-års byggnadsvårdsläger

Innehåll

Franskt- svenskt samarbete inom kulturmiljövården och särskilt byggnadsvården	3
Bakgrund	3
Frivilliga insatser inom kulturmiljövården	3
Franska frivilliga bevarandeinsatser	3
Förstudier samt uppbyggnad av dylika insatser i Sverige	3
Echoisy, ett franskt-svenskt bevarandeprojekt	5
Bakgrund	5
Projektet	5
93-års läger	10
En sammanfattning	10
94-års sommarläger: 2-20 augusti	10
Organisation	10
Lägerperiod, arbetstider, arbetsuppdelning	11
Deltagare och medverkande	12
Ledare	12
Deltagare	12
Arbetena	14
Restaureringen	14
Uppmätningar och dokumentation	14
Arkivmaterial	15
Landskapsarkitektur - ett projekt	15
Projektbeskrivning. Bakgrund:	15
Dokumentation av strukturerna inom området:	15
Projektuppläggning:	15
Prioritering av åtgärderna:	16
Övrigt:	16
Utförda arbeten	16
Övriga aktiviteter	17
Föredrag	17
Utflykter	17
Övrigt:	17
Intäkter / Kostnader	18
Intäkter:	18
Kostnader:	18
Problem / Framtid	19
Bilagor	21

Jean-Paul Darphin

Franskt- svenskt samarbete inom kulturmiljövården och särskilt byggnadsvården

Bakgrund

Frivilliga insatser inom kulturmiljövården

En stor del av byggnaderna med kulturhistoriskt värde utgörs av s.k. "överloppsbyggnader", dvs byggnader som p.g.a. sin lokalisering eller sina egenskaper och ursprungliga funktioner är svåra att återanvända om de kulturhistoriska värdena skall kunna bevaras. Andra tillhör anläggningar av sådan storlek att upprustnings- och underhållskostnaderna hotar deras bevarande. Omställningar inom jordbruket hotar ytterligare en annan kategori av byggnader. De offentliga bidragsmedlen är så begränsade i förhållande till behoven att dessa enbart kan utgöra ett komplement till andra insatser. Den nuvarande situationen innebär att en betydande del av det befintliga beståndet av kulturhistoriska byggnader allvarligt hotas i brist på restaurerings- och underhållsåtgärder. Nya och kompletterande insatser måste därför skapas. De frivilliga arbetsformer, som sedan många år med framgång tillämpas i Frankrike och andra länder, är sedan 1992 under uppbyggnad i Sverige.

Ur en annan synvinkel bedöms det också som viktigt att utvidga engagemanget i bevarandet av kulturarvet och möjliggöra för nya och större grupper att bekanta sig med kulturhistorien, hantverkstekniker m.m. på ett annorlunda och berikande sätt. Inför en integrering i den Europeiska Gemenskapen är det också värdefullt att utöka kulturella utbyten mellan länderna och ge breda grupper möjlighet att bekanta sig med varandras kulturer.

Franska frivilliga bevarandeinsatser

I Frankrike har man de senaste trettio åren lyckats utveckla frivilliga insatser inom kulturmiljövården. Ett stort antal organisationer, föreningar och myndigheter samarbetar i en folkrörelse där ungdomar utgör kärnan och där det gemensamma kulturarvet är målet. Ca 8000 personer deltar varje år i olika byggnadsvårdsläger över hela landet och medverkar i bevarandet av såväl små som stora historiska byggnader och miljöer.

Arbetena genomförs huvudsakligen som läger med frivilliga deltagare. Inblandade föreningar gör därmed betydande och viktiga insatser genom att engagera ungdomar, lokalbefolkning och andra i bevarandet av kulturarvet.

Flera riksorganisationer samordnar och stödjer arbetet som lokala föreningar och frivilliga utför på kulturhistoriska byggnader. Den största riksorganisationen är REMPART (Rehabilitation des Monuments et du Patrimoine ARTistique) med ett hundratal medlemsföreningar och ca lika många arbetsplatser.

Förstudier samt uppbyggnad av dylika insatser i Sverige

Undertecknad har, med stöd från olika fonder, sedan 1990, årligen kunnat studera bl.a. organisationen av de frivilliga insatserna på kulturmiljövårdsområdet i Frankrike samt hittills deltagit och medverkat i ca 15 arbets-/utbildningsläger inom främst REMPART:s organisation. Undersökningen har presenterats bl.a. som rapport, seminarier och artiklar.

Med utgångspunkt från mina fältstudier och etablerade kontakter på riks- som på lokalnivå i Frankrike, byggs nu etappvis upp ett utbytesprogram samt liknande insatser i Sverige. På samma basis har ett samarbete mellan Frankrikes största organisation för frivilliga insatser inom kulturmiljövården (REMPART) och Svenska Föreningen för Byggnadsvård inletts sedan 1991 och utvecklas nu med min hjälp.

Jean-Paul Darphin

I samarbete med Svenska Föreningen för Byggnadsvård och REMPART har man därför, sedan sommaren 91, kunnat ge möjlighet för svenskar att delta i olika franska läger inom REMPART:s organisation. På detta sätt har sedan 1991 mellan 30 och 50 svenskar årligen deltagit i dessa första utbyten.

Syftet har varit att bredda och fördela erfarenheterna av de franska insatserna och förstärka det påbörjade samarbetet såväl på riksnivå med huvudorganisationen REMPART, som på den lokala nivån med enskilda föreningar. Långsiktigt syftar också projektet till att utveckla ett kunskapsutbyte beträffande byggnadsvårdsfrågor såväl som allmänna kulturella kontakter mellan länderna.

Utifrån erfarenheterna hämtade från Frankrike har flera svenska deltagare därefter tagit initiativ till liknande läger i Sverige. De två första svenska lägren, vid Östra Sallerups i Skåne och Ekebybornas f.d. prästgård i Östergötland, genomfördes under sommaren 92. Det positiva resultatet medförde att dessa läger upprepades under 93.

Projektet med uppbyggnaden av frivilliga insatser på kulturhistoriska byggnader i Sverige har bl.a. fått stöd från Riksantikvarieämbetet. En gemensam satsning, mellan Svenska Föreningen för Byggnadsvård och Hembygdsförbundet, inleddes också under 1993-94 för att på samma basis initiera flera lokala projekt i Sverige. Sex olika projekt, från Skåne till Lappland, med sammanlagt ett hundratal deltagare (bland dessa ett femtontal fransmän) kunde därför bedrivas under sommaren 94.

Genom samarbetet med REMPART och i enlighet med målen deltar, sedan 1992, även två till fyra fransmän i varje svenskt läger.

Jean-Paul Darphin

Echoisy, ett franskt-svenskt bevarandeprojekt

Bakgrund

Som en följd och som en utveckling av samarbetet mellan Sverige och Frankrike, kunde stegvis ett särskilt och omfattande projekt initieras i länet Charente, i sydvästra Frankrike. Goda och förankrade kontakter med en driftig regional förening, Club Marpen, skapade förutsättningar för en räddningsaktion av större mått vid det övergivna kalkbruket i Echoisy.

Genom lyckliga omständigheter och stimulerat av intresset från svenskt håll kunde kommunen, under våren 93, förvärva större delen av anläggningen utom herrgården och vissa markområden. Området på ca 7 ha omfattar fabriksbyggnaden, arbetar- och tjänstebostäder, vattenkvarn, stallbyggnader, flera mindre tekniska byggnader, kalkbrott och ett omfattande naturskönt område som på detta sätt blir tillgängligt för allmänheten.

Fabriksanläggningen vid Echoisy uppfördes i olika etapper och grundades troligen under 1800-talets första decennier. Bruket tillbyggdes och moderniserades stegvis fram till dess nedläggning 1956. I Echoisy framställdes släckt hydraulisk kalk, en vara som blev starkt efterfrågad i samband med den omfattande uppbyggnaden av infrastruktur (broar, hamnar, kanaler, etc) som påbörjades i samband med det industriella genombrottet. Det hydrauliska kalkens egenskaper låg i råvaran, den leraktiga kalkstenen som förekommer i trakten. Verksamheten utvecklades senare att även omfatta konstgjord hydraulisk kalk, som tillverkades genom bl.a. bränning till högre temperatur och framställning av klinker, i två mindre periodiska ugnar. Från denna period härstammar också den mekaniska kvarnanläggningen som också utgör en del av fabriken. Sammanlagt omfattar fabriken åtta kalkugnar av tre olika typer, sex av dessa var s.k. kontinuerliga ugnar som drevs med kol medan två var periodiska ugnar som drevs med koks. Dessutom finns salar för släckning av den brända kalken, siktnings- och förpackningssalar, kvarn, smedja, förvaringssilor, cistern, pumpstation m.m.

Projektet

Projektet i Echoisy är en långsiktig fransk-svensk satsning för bevarande och återanvändning, huvudsakligen på frivillig basis, av en övergiven industrianläggning i sydvästra Frankrike.

Projektet bedrivs i samarbete med REMPART, Svenska Föreningen för Byggnadsvård, Club Marpen, Commune de Cellettes och Direction Régionale des Affaires Culturelles, Poitou-Charente. En avgörande del av de frivilliga insatserna utförs i form av ett sommarläger med ett trettiotal deltagare varav hälften är svenskar eller skandinaver. Övriga arbeten utförs i kommunens regi på basis av projekterade åtgärder.

Syftet med projektet är, utöver dokumentationen och restaureringen av ett industriellt kulturminne, att skapa ett kultur- och kunskapsutbyte mellan Frankrike och Sverige, i första hand beträffande byggnadstekniska frågor, industriminnesvård och frivillig verksamhet inom kulturmiljövården. Det långsiktiga målet är att använda anläggningen som ett kulturcentrum för gemensamma aktiviteter på skilda områden. Förhoppningen är att så småningom, men till viss del redan inom kort, återanvända anläggningen som bas eller mötesplats för bl.a. skilda kulturella aktiviteter där franska som skandinaviska föreningar eller enskilda kan träffas, presentera sig eller producera gemensamma aktiviteter och program.

Som en följd av 93-års bevarandeinsatser blev Echoisypjektet, genom Club Marpen, belönat i december 1993 med ett första regionalt pris, kategori industrianläggningar, från Direction Régionale des Affaires Culturelles. Själva fabriksbyggnaden blev dessutom

Jean-Paul Darphin

nyligen, under oktober 94, byggnadsminnesförklarad (inscription à l'inventaire) som en följd av de pågående insatserna.

Ett avtal mellan kommunen, Club Marpen m.fl. är under bearbetning och bör komma till stånd under hösten 94. Avtalet berör ansvarsfördelningen för restaureringen av anläggningen och nyttjanderätten vid återanvändningen av lokalerna framöver.

För att förankra och utveckla det fransk-skandinaviska samarbetet och en blivande programverksamhet samt eventuellt söka ekonomiskt stöd hos svenska företag i Frankrike kommer närmast kontakter att etableras med Svenska Kulturhuset i Paris.

För Echoisprojektet har vi för 94-års läger, på svensk sida, fått stöd från Längmanska Kulturfonden. För ändamålet har undertecknad tilldelats ett stipendium från Margareta Björnstads Fond för internationell samverkan inom miljövården.

Jean-Paul Darphin

Kalkbruket i Echoisy. En kort beskrivning

Anläggningen som ligger vid floden Charente, i anslutning till den lilla byn Cellettes, omfattar ett område på ca 10 ha. Den nuvarande kalkfabriken, med åtta kalkugnar och en mängd byggnader, uppfördes under 1800-talets första hälft för industriell framställning av först hydraulisk kalk och senare även av s.k. naturlig cement.

Det är ännu inte känt exakt när bruket grundades. I 1810-års jordebok syns enbart en del av den nuvarande flygelbyggnaden till fabriken men redan 1855 erhöll företaget en första medalj i Paris för sina produkter, vilket tyder på en etablering före 1850-talet.

Produktionen vid bruket nedlades, trots relativt primitiva tekniker så sent som 1956.

En herrgård, delvis från 1700-talet, med ekonomibyggnader, jordbruksmark, park och trädgård, samt en vattenkvarn från 1800-talets mitt kompletterar anläggningen. Till bruket hör även flera arbetarbostäder. På samma plats fanns även tidigare ett kloster och ett slott. Byggnaderna är uppförda i den för trakten vanligt förekommande byggnadstekniken med kalksten.

Den första ägaren till anläggningen var familjen Archambaud. Verksamheten utvecklades vidare för industriell framställning av kalk av familjen Modenel som anges som grundaren till företaget. Släkten Modenel var av engelsk ursprung och med förgreningar i släkten Cognac INN. Företaget drevs därefter först under firmanamnet Modenel, senare under firmabeteckningen Chaux d'Echoisy, Änkan Modenel och därefter Änkan Modenels efterträdare. Den sista ägarna, i tre generationer, var familjen Baudry.

I hela området bröts kalksten som byggnadssten eller till kalkframställning. I byns utkant finns ruinerna från ett äldre kalkbruk i anslutning till nedlagda kalkbrott och i närheten av Cellettes, t.ex. vid Sehu och La Folatière, ruinerna efter flera andra kalkugnar av skilda typer och konstruktioner.

Med all sannolikhet har exploateringen av kalksten i trakten, för bl.a. framställning av släckt kalk, gamla anor. Förekomsten av romerska lämningar kan antyda förekomsten av en betydande kalkindustri redan då, men det är troligtvis främst från 1800-talets mitt som framställningen av hydraulisk kalk uppnår en betydande omfattning i området.

År 1895 var den totala franska produktionen av hydraulisk kalk endast ca 1.350 000 t., 1913 hade denna ökat till ca 2.356 000 t för att uppnå ca 4 miljoner t på 1930-talet. Vid den tidpunkten var den totala produktionen i länet Charente ca 100 000 t, d.v.s.. på tolfte plats på riksnivå tillsammans med fyra andra län.

Som exempel och jämförelse kan anges att produktionen vid bruket i Echoisy var 1935: 1342 t hydraulisk kalk och 4 t naturlig cement (XHA), d.v.s. grovt en hundradel av länets produktion av hydraulisk kalk.

Själva fabriksbyggnaden tillkom och tillbyggdes i flera omgångar. De åtta ugnarna, samtliga av schaktugnstyp murade invändigt med eldfast tegel, uppfördes troligen i fem etapper. Två av ugnarna, de äldsta och minsta, nedlades redan under fabrikens verksamhetstid. De fyra största ugnarna, om ca 38 m³, var avsedda för framställningen av naturlig hydraulisk kalk medan de två yngsta, sidougnarna, användes för bränningen av konstgjord hydraulisk kalk eller s.k. naturlig cement.

Redan från början drevs ugnarna med stenkol, delvis importerad från England och Skottland (bl.a. Cardiffkol), som ger en högre förbränningstemperatur än träkol. Olika stenkolssorter och kvalitéer kom till användning, bl.a. användes antracit, skotsk kol, pressad kol m.fl. i stora som små grovlekar. Oftast inköptes osorterade kvalitéer innehållande både grovkol och småkol. Småkol användes som fyllning mellan kolstenar av grövre storlekar. Sidougnarna för bränning av konstgjord hydraulisk kalk, som krävde en högre brännpunkt, drevs med koks.

I ugnarna var kalksten och bränsle lagda i omväxlande lager i schaktet. Bränningen skedde med kort låga och elden fortplantade sig uppåt till nya lager av kol som brände kalkstenslagren allteftersom.

Vid uppeldning av ugnarna fylldes utrymmet över rosten med risknippen av vinstock (ca 25-30 st) därefter vedkvistar och sist vedträ på ca 1 meter höjd.

Driften av de större ugnarna, för bränning av naturlig hydraulisk kalk, var kontinuerlig. Ugnarna fylldes på, uppifrån med nya lager kol och kalksten, allteftersom de tömdes från bränd kalksten i sin nedre del.

Sidougnarna, för bränning av konstgjord hydraulisk kalk, var däremot periodiska. Hela laddningen brändes på en gång, vilket tog ungefär en vecka. En begränsad fyllning skedde dock i samband med volymminskningen orsakad av den förbrända koksen. Bränningstemperaturen i dessa ugnar var också högre än i de övriga.

Under 1800-talet sysselsatte företaget ett betydande antal arbetare. Merparten av dessa var dock sysselsatta med hanteringen, transporter och i stenbrottet. Under 1900-talet, p.g.a. mekaniseringen, fanns enbart ett femtontal arbetare kvar. Fyra personer arbetade i stenbrottet, en med fyllning av ugnarna, en vid tömningen av ugnarna, tre vid släckningen, en i kvarnen, två med siktningen och säckfyllningen och två med diverse arbeten, dessutom fanns en förman.

Själva fabriken består av ett flertal sammanhängande byggnader som tillkommit i etapper. Huvudsakligen uppstår två byggnadskroppar uppförda parallellt med varandra. Den ena utgörs av ugnbyggnaden som består av stödmurar mot jordbanken i vilken de murade ugnarna är inbyggda. I stödmurarnas nedre del finns ugnarnas tömningsvalv. Övre delen av ugnskonstruktionen, över ugnarnas mynning, är överbyggd med en tak- och hallkonstruktion som skyddar ugnstöppningarna och arbetsytan kring dessa. De två ugnarna i fabriken äldsta del saknade dock överbyggnad vilket är vanligt vid de mindre kalkbruken.

Mellan ugnarnas stödmurar och den andra byggnadskroppen, löper en lång korridor på två nivåer som förbinder de två byggnadskropparna med varandra.

Fabriken är ursprungligen uppförd i tre nivåer en traditionell lösning vid många bruk av denna typ. Den översta utgörs av ugnarnas mynningsar och tillhörande arbetsytor och motsvarar kalkbrottets nivå. Där finns även kolbås och järnvägsspår för tippvagnarna som användes vid kol- och stentransporter. Inköp av det flyttbara transportbanorna med järnvägsspår och tippvagnar från den berömda firman Deaucauville är dokumenterade sedan 1895 (Decauvillebanan utvecklades 1876). Vid nedersta- eller mellannivåerna, beroende på ugnarnas höjd, finns ugnarnas tömningsvalv.

Mellannivån omfattar huvudsakligen tömningsvalven till fyra av ugnarna, tre släckningssalar, del av den mekaniska kvarninstallationen avsedd för malning av cementklinker samt pumpstationen för bruksvattnet. Från denna nivå forslades även släckt kalk, genom golvluckor, till trumsållen i bottenvåningen. I anslutning till kvarnen, som är uppförd på två nivåer, finns salar som användes som lager. I en av dessa, samt i kvarnens rum, finns golvluckor för tippning av den malda klinkern till de siloutrymmen som finns i undervåningen.

Mellan släckningssalarna och nedre våningen finns en varuhiss som användes för frakten av de brända stenarna som togs ut från de nedersta tömningsvalven. Denna lösning blev nödvändig eftersom höjden av de nya och större ugnar medförde att tömningsvalven nu fanns i nedersta nivån av byggnaden. För att släcka och därefter sikta den brända kalken var man nu tvungen att ta upp kalken till golvnivån över siktrummen. Hissen installerades 1895.

Inför släckningen spreds de brända stenarna i långa sängar på salarnas golv. Släckningen krävde vatten som ursprungligen hämtades med tunnsvagn från den närliggande ån. Vattnet förvarades därefter i mindre bassänger i släckningssalarna, därefter användes stora vattenkannor till själva släckningen.

Jean-Paul Darphin

Senare installerades en vattenpumpinstallation. Vattnet pumpades från en damm nedanför fabriken till en cistern (ombyggt kruthus) vid fabriken övre plattform. Därefter omdistribuerades vattnet genom en rörinstallation till släckningssalarna.

I fabriken bottenvåning finns tömningsvalven till de fyra största ugnarna. Stora välvd gångar korsar, i deras höjd, byggnaden i hela sin bredd och öppnar sig i fabriken fasad. Dessa öppningar var bl.a. nödvändiga för lufttillförseln till ugnarnas rost. Mellan gångarna finns ett flertal rum som innehåller trumsållen och insamlingssträttarna för den siktade och släckta kalken. Där utfördes även säckfyllningen av den släckta kalken, först i jutesäckar och senare i papperssäckar.

På bottenvåningen, i fabriken norra del, finns även nedre delen av kvarnanläggningen med klinkerkrossen och i dess anslutning tre siloutrymmen under marknivå. För att hindra fuktinträngningar i de yttre murverken kring dessa, finns ett djupt och murat dräneringsdike kring denna del av fabriken.

I kvarnanläggningen finns även två trumsåll, skophissar och själva kulkvarnen i vilken de innan dess krossade brända stenarna maldes. I kvarnen maldes klinkern tillsammans med obrända partiklar som sållades fram ur den släckta hydrauliska kalken, d.v.s., avfallen från den andra produktionen. På detta sätt framställdes den konstgjorda hydrauliska kalken, som består av en beräknad blandning av skilda komponenter.

Bottenvåningen är även tillbyggd med en smedja. Denna användes för reparationsarbeten av utrustningen, smide av verktyg till stenbrottet, hästkosmide och vagnreparationer. Smedjan är kopplad med ett maskinrum för ånglokomobilen som, under en lång period, genom banddrift och transmissionsaxlar drev trumsållen och annan utrustning. Det är ännu oklart när elektricitet och därmed elmotorer installerades vid bruket. En omfattande installationsbeskrivning, med anbud från 1893, upptar en övergång till eldrift för hela bruket. Det är dock osäkert om detta utfördes då. Den befintliga elinstallationen dateras till 1930-40-talet. För ändamålet uppfördes då en transformatorbyggnad på andra våningen i fabriken södra del, framför en av de nedlagda ugnarna. Brukets installationer drevs med hjälp av två elmotorer, den ena avsedd för kvarnens maskineri och den andra för samtliga siktrummor..

I anslutning till fabriken och inom området finns även kalkstensbrottet, som förbinds med ugnarnas övre plattform genom Decauvillebanans spårssystem. Kalkstenarna transporterades till ugnarna i tippvagnar, delvis med draghjälp av häst.

I direkt anslutning till bruket passerade en smalspårig järnväg, vilken användes delvis för transporter av brukets råvaror och produkter. Den smalspåriga järnvägen var kopplad vid ändstationen i Luxé med den normalspåriga stambanan. Den lilla stationsbyggnaden i Echoisy står ännu kvar intill fabriken. Transporter av kol och av delar av kalkproduktionen, mellan fabriken och stationen i Luxé (4 km), utfördes även med häst och vagn.

93-års läger

En sammanfattning

Under sommaren -93, kort efter inköpet, påbörjades de första räddningsåtgärderna på bruket. Åtgärderna utfördes huvudsakligen i form av ett byggnadsvårdsläger, i föreningens MARPENS regi och under ledning av undertecknad. Ett femtontal frivilliga, hälften arkitektstuderande (av dessa två svenskar) och fyra arbetsledare deltog i dessa insatser.

I augusti startades därmed den första etappen av projektet för att bevara, restaurera och levandegöra den övergivna industrianläggningen vid floden Charente. Från kommunens sida deltog parallellt en ungdomsgrupp i röjningen och friläggandet av strukturerna i anslutning till ån.

Under denna period genomfördes på fabriksbyggnaden tunga, otacksamma men nödvändiga arbeten som friläggning av strukturer och olika utrymmen, röjning av vegetation, provisoriska förstärkningar av strukturer och delvis täckning av skadade delar av taken. Vissa röjningsarbeten utfördes även i flygelbyggnaden.

Parallellt utfördes en omfattande dokumentation av anläggningen, foto- och videodokumentation, uppmätningar och en etnologisk studie med intervjuer av f.d. arbetare. Dokumentationen med bl.a. uppmättningsritningar gav underlag för projekteringen av restaureringsåtgärderna och ombyggnaden.

Äldre räkenskaper och andra arkivalier, som kan vara till hjälp för att rekonstruera delar av brukets driftshistoria, kunde också övertas i samband med köpet.

Under 93-års läger inhystes deltagarna i primitiva utrymmen tillhörande kommunens skolbyggnad.

Under hösten 93 och våren 94 bearbetades de insamlade materialet (bilder, uppmätningar, ritningar, etc) från 93-års sommarläger. Samtidigt författades översiktliga riktlinjer för bevarandet och restaureringen av anläggningen med tillhörande områden samt projekteringsunderlag för 94-års sommarläger och kommunens arbeten under våren 94. Under våren 94 författades även riktlinjer och beskrivning för landskapsarkitekturprojektet.

Arbetet utfördes av undertecknad och förmedlades till berörda parter: kommun, föreningen Marpen och DRAC (motsvarigheten till RAÅ på regional nivå).

Under våren / vintern har kommunen genomfört en rad arbeten enligt den första etappen av projekterade åtgärder. Ett annex till fabriken, en f.d. arbetarbostad, har restaurerats delvis och iordningställt bl.a. som logement för lägret.

94-års sommarläger: 2-20 augusti

Organisation

De frivilliga insatserna, som utförs huvudsakligen i form av byggnadsvårdsläger under sommaren, organiseras och genomförs av den regionala föreningen, Club Marpen. Föreningen är bl.a. medlem i REMPART. Club Marpen ägnar sig, sedan ca 15 år, åt bevarandet och levandegörandet av kulturarvet i länet Charente. Föreningen äger nu även ett stort antal kulturhistoriska byggnader som har restaurerats, driver ett museum i Tusson och bedriver en utbildningsverksamhet, inom ett flertal traditionella bygghantverksgrenar, för ungdomar med sociala problem.

Jean-Paul Darphin

Kommunen ställde en flygelbyggnad vid fabriken till förfogande som logi för deltagarna. Byggnaden hade till stor del restaurerats under året. Även hushållningen till lägrets deltagare var organiserat av kommunen, vilket avlastade arbetsledningen och deltagarna från tidskrävande sysslor.

Den tekniska organisationen av lägret och arbetena tillföll Club Marpen, genom platschefen och de tre övriga arbetsledarna. För den allmänna organisationen och övriga aktiviteter svarade platschefen och biträdande platschef. Två deltagare, med specialkunskaper och betydande arbetserfarenhet, kom även att fungera som arbetsledare. Planeringen och projekteringen av arbetena utfördes under året av undertecknad. Inköpsplanering av virke, mängdberäkningar och val av virke, utfördes under våren av Michel Moreau, timmerman och instruktör vid Club Marpen. De praktiska förberedelserna till lägret utfördes på platsen under veckan före lägret av undertecknad (J-P. Darphin, platschef) och E. Guitard (biträdande platschef).

För att slutföra påbörjade arbeten, nedmontering och transport av utrustning m.m., medverkade arbetsledarna under ytterligare en vecka, efter lägrets formella avslutning. Även några deltagare hjälpte till under denna period.

Ytterligare en etapp av arbetena, innebärande restaureringen av två rasade travéer tillhörande hallbyggnaden över ugnsmynningarna, skulle utföras under de första veckorna av september. Dessa arbeten utfördes av eleverna i Club Marpens utbildningsverksamhet, under ledning av Michel Moreau (lagledare vid sommarlägret och instruktör vid föreningens skolverksamhet).

Lägerperiod, arbetstider, arbetsuppdelning

Lägret var förlagt mellan den 2 och 20 augusti, som året innan. Perioden samföll med Club Marpens fem övriga lägren. Valet av perioden, som har styrts av Club Marpen, har dock visat sig vara problematiskt för de skandinaviska deltagarna, eftersom semesterperioden i Norden inte överensstämmer med den franska. Lägret är därmed för sent förlagt eftersom många studerande i Skandinavien påbörjar höstterminen kring fjärde veckan i augusti.

Förberedelserna av lägret påbörjades av J-P Darphin och E Guitard den 25 juli. Avvecklingen av lägret slutfördes av arbetsledarna och några frivilliga den 25 augusti.

Arbetsdagar och lediga dagar var fördelade enligt schemat: 3 arbetsdagar, en ledig dag, två arbetsdagar, en ledig dag (3, 1, 2, 1, 3 etc) och så vidare, utan hänsyn till veckodagarna. Sammanlagt utfördes, mellan 2-20 augusti, 12 hela arbetsdagar.

Deltagarna fördelades på 6 arbetslag. Några deltagare med specialiserade förkunskaper blev knutna till särskilda lag (landskapsgruppen och uppmättningsgruppen). Tre lag avsattes till takarbeten (3 x 5 pers., 1 arbetsledare), ett lag till murningsarbeten (5 pers., 1 arbetsledare), ett lag till landskapsprojektet (3 pers., 1 arbetsledare del av perioden) och ett lag till uppmätningarna (2 pers., 1 arbetsledare). Landskapsgruppen fick arbeta självständigt en stor del av perioden, vilket upplevdes som negativt av deltagarna.

Målsättningen var att åstadkomma, under lägerperioden, två roteringar av deltagarna mellan arbetslagen (med undantag för landskapsgruppen). Av tekniska skäl kunde enbart en rotering erbjudas. De flesta uttryckte dock önskemål om att fortsätta i samma lag och slutföra de arbeten som var knutna till deras lag. Ett fåtal valde att byta lag och arbetsuppgifter.

Gruppfördelningen och antal deltagare i varje grupp visade sig fungera mycket väl och möjliggjorde ett effektivt arbete.

Jean-Paul Darphin

Deltagare och medverkande

Rekryteringen av deltagarna skedde genom Remparts, Club Marpens och Svenska Föreningen för Byggnadsvårds marknadsföring och information samt genom personliga kontakter.

Särskilda villkor och önskemål infördes med hänsyn till projektet samt karaktären på lägret och arbetena i Echoisy. Bland annat höjdes den lägsta åldern till 21 år, gränsen är vanligtvis 18 år vid de övriga lägren. En hög motivation krävdes och företräde gavs till studerande eller verksamma inom byggsektorn.

I lägret deltog 26 personer, av dessa var 4 ledare formellt rekryterade av föreningen. Från kommunens sida medverkade dessutom 5 personer (en anställd, två praktikanter och två ALU-anställda) med ansvar för hushållet (mat, städ, login och dylikt).

Den ursprungliga idén var att åstadkomma ett franskt-svenskt läger med ca hälften av deltagarna från vardera land. Svårigheter i rekryteringen medförde dock en utvidgning till andra länder. Glädjande nog fick vi dessutom deltagare från Finland, vilket öppnar förutsättningarna för utvidgning av samarbetet med övriga skandinaviska länder.

Bortsett från ledarna deltog 11 fransmän, 2 spanjorer, 1 holländska, 1 belgare och 7 skandinaver. Sammanlagt deltog, inkluderat ledarna, 18 män och 8 kvinnor.

Den breda internationaliseringen av lägret visade mycket positiva effekter, särskilt det stora antalet utländska deltagare i förhållande till antalet fransmän.

Framöver kommer därför försök att utöka antalet deltagare från de övriga skandinaviska länderna att göras. Parallellt kommer även en satsning att göras mot övriga länder i Nordeuropa.

Ledare

Följande personer medverkade som arbetsledare:

Jean-Paul Darphin. Sverige / Frankrike. (byggnadsantikvarie). Projektledare - Platschef, lagledare takarbeten.

Etienne Guitard. Frankrike. (arkitektstuderande). Biträdande platschef, lagledare murningsarbeten, administrativ ansvarig. Medverkade även under 93.

Michel Moreau. Frankrike (timmerman, instruktör vid Club Marpen). Lagledare takarbeten.

Jean-Laurent Belmont. Frankrike (timmerman). Lagledare takarbeten.

Eric Galmot. Frankrike. (planarkitekt). Lagledare landskapsprojektet (del av perioden).

Gunnar Redelius. Sverige. (arkitekt). Lagledare uppmättningsarbeten.

Christelle Giraud. Frankrike. Ansvarig för hushållet och kommunens arbetslag (4 pers.). Anställd av kommunen.

Deltagare

Följande personer deltog i lägret som frivilliga:

Jenny Johnsson. Sverige. Landskapsarkitektstuderande.

Sara Hedberg. Sverige. Landskapsarkitektstuderande.

Erkko Valimaki. Sverige / Finland. Landskapsarkitektstuderande.

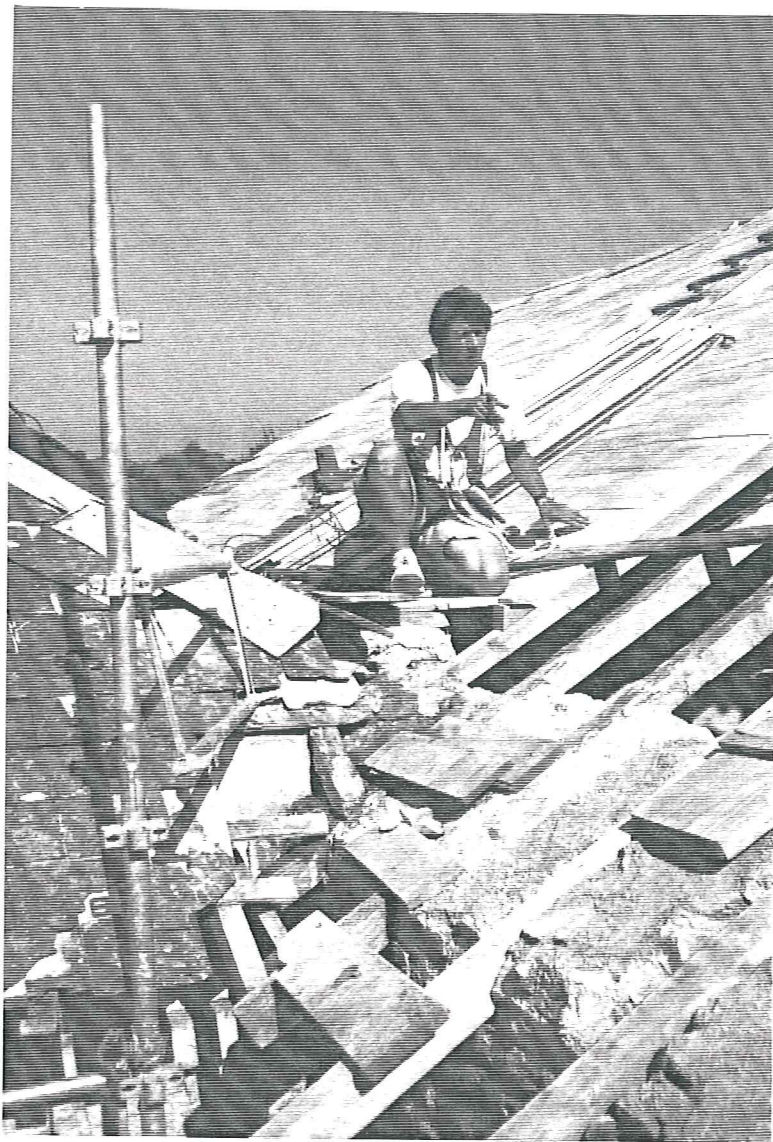
Jean-Paul Darphin

Johan Hermfelt. Sverige. Bibliotekarie.
Kristina Karlsson. Finland. Arkitekt.
Göran Staxäng. Sverige. Kyrkomusiker.
Dymphe Joosten. Holland. Tandläkarstuderande.
Jean-Sebastien Van Hoof. Belgien. Studerande, arkitektur / bygg.konstruktion.
José-Ignatio Raya. Spanien. Bilmekaniker.
Oscar-Oliver Cristia. Spanien. Arkitektstuderande.
Gaëlle Favre. Frankrike. Studerande, modedesign.
Agnès Debled. Frankrike. Studerande, företagsekonomi.
Caroline Chessa. Frankrike. Studerande, ekonomi.
Christine Erhard. Frankrike. Studerande, historia.
Gilles Robert. Frankrike. Studerande, fysisk planering.
Jean-François Bahuaud. Frankrike. Studerande, företagsekonomi.
Michaël Zander. Frankrike. Arkitektstuderande.
Bruno Sisce. Frankrike. Snickare.
Pierre-Henri Nivet. Frankrike. Arkitektstuderande.
Jean-Christophe Goig. Frankrike. Studerande, statskunskap.
(Eric Galmot. Frankrike. planarkitekt). se äv. lagledare
(Gunnar Redelius. Sverige. arkitekt). se äv. lagledare

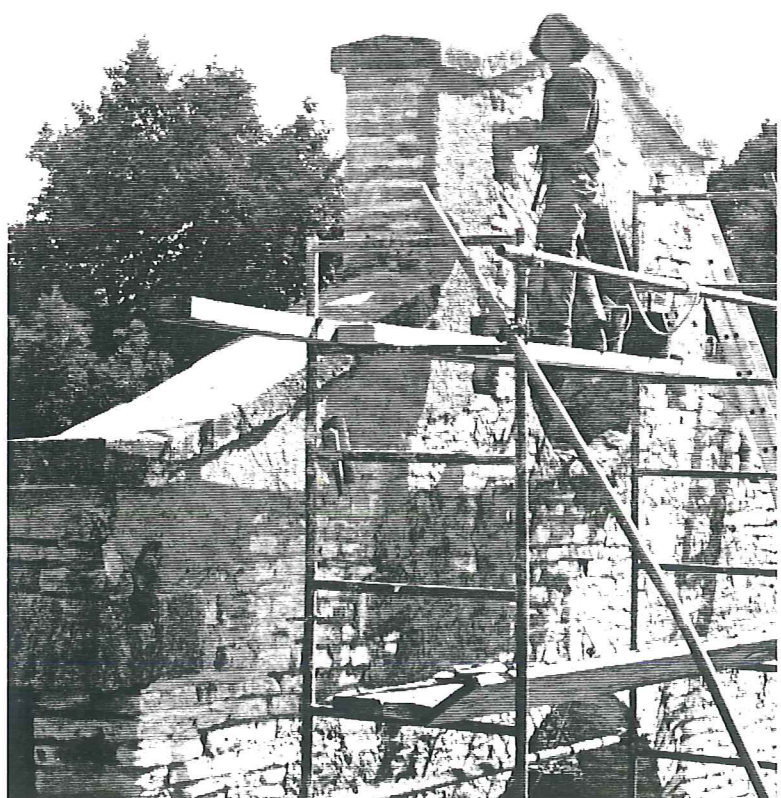
(Jean-Bernard Schu. Frankrike. Snickare). Del av perioden.
(Paul Arrivé. Frankrike. Timmerman). Del av perioden.

Jean-Paul Darphin

Jean-Paul Darphin. Projektledare,
platschef, lagledare takarbeten

Etienne Guitard. Biträdande
platschef, lagledare murnings-
arbeten, administrativ ansvarig.

Michel Moreau. Frankrike Lagledare takarbeten.

Jean-Laurent Belmont. Lagledare takarbeten.

Gunnar Redelius. Lagledare uppmättningsarbeten.

Eric Galmot. Frankrike. Lagledare landskapsprojektet

Arbetena

Arbetena utfördes utifrån det planerings- och projekteringsunderlag som dessförinnan utarbetats, av undertecknad, under året.

Utifrån samma underlag hade kommunen under året utfört en del arbeten kring fabriksbyggnaden, framförallt markarbeten med röjning och friläggning av ytor.

Huvuddelen av arbetena utförda av kommunen hade koncentrerats till flygelbyggnaden (f.d. arbetarbostad) i anslutning till fabriken. En snabb och till viss mån provisorisk restaurering av denna byggnad var nödvändig för att skapa en bostadsenhet för en vakt samt som bostad för lägerdeltagarna.

Restaureringen

De prioriterade åtgärderna avsåg restaurering av de ännu bevarade, men svårt skadade takpartierna, huvudsakligen på norra delen av fabriksbyggnaden, samt hall- och takkonstruktionen över ugnsmynningarna. Takarbetena utökades att omfatta även taket till förmannens stuga.

Syftet var att rädda så mycket som möjligt av de ännu bevarade taklagen och hindra ytterligare skador och förfall på dessa. Genom att åstadkomma täta takstrukturer förhindras också ytterligare skador och förfall inom byggnaderna. Andra arbeten med restaureringen av invändiga strukturer och inredningar kan därmed påbörjas.

Takarbetena avsåg nedtagning av befintlig taktäckning, borttagning av läkt och plåtbeslag av zink samt byte av skadade taklagsdelar som remstycken, sparrar, åsar, m.m.

De ursprungliga taktäckningarna var på själva fabriken utförda med skifferplattor och på hallbyggnaden med falsade tegelpannor (s.k. tuiles mécaniques), samtliga på öppen läkt.

Med hänsyn till de planerade ändringarna i byggnadernas framtida funktioner, underhållsaspekter, skilda arbetsetapper och behovet av dels tillfällig och dels bättre täthet, bestämdes vissa ändringar i utförandet. De nya taktäckningarna skulle utföras med ofalsad takpanel övertäckt med syntetisk takpapp, ströläkt och bärläkt.

Som takpanel användes ohyvat poppelvirke. För taklagens restaurering, användes virke av kastanje- och poppelträ, för ströläkten furu.

Eftersom den slutliga taktäckningen inte kunde utföras på kort sikt, skyddades dessutom känsliga takpartier somnock, rännal och dylikt med plastfolie i väntan på kommande arbetsetapper.

De berörda och behandlade takytorna tillhör fyra byggnader och omfattar ca 600 m²

Utöver mindre murningsarbeten på skilda delar av byggnaderna, var restaureringen av murverket till en av de två äldsta ugnarna planerat. Den yttre stödmuren till denna ugn var illa skadad p.g.a. stenarnas dåliga kvalitet med nedbrytning av stenar och murverk som följd. Växt- och trädrötter hade även skadat muren.

Av olika skäl utökades murningsarbetena att även omfatta restaureringen av en mindre, men starkt förfallen byggnad (förmannens vaktstuga) i anslutning till ugnarnas övre plattform.

Uppmätningar och dokumentation

Årets insatser avsåg korrigering och komplettering av uppmätningarna som utfördes under 1993-års läger, fasad, plan, sektion samt konstruktionsdetaljer.

Med hänsyn till fabriksbyggnadens storlek och komplicerade nivåer och planer bestämdes en övergång till ritningar i 1/100 skala för fasader, sektioner och planer. Utifrån dessa kan, de redan utförda och detaljrika, ritningarna i 1/50 skala justeras om så behövs. De nya uppmätningarna utfördes med hjälp av instrumentet Zeiss Jena BRT 006 och ett särskilt kalkylprogram.

Även detaljuppmätningar i 1/10 av vissa konstruktionsdetaljer utfördes som komplement.

Jean-Paul Darphin

Den fotografiska dokumentationen av byggnaderna och området kompletterades, särskilt landskapsavsnitten och miljöer som ej var dokumenterade tidigare. En omfattande bilddokumentation av arbetena och aktiviteterna genomfördes. Sammanlagt togs i år ca 600 bilder.

I samband med inköpet av anläggningen, under våren 1993, övertogs en stor del av arkivmaterialet tillhörande företaget. Materialet omfattar även driften av jordbruket, destilleriet och vattenkvarnen som tillhörde ägarfamiljen. Detta material berör dock enbart perioden 1893 till 1956.

Arkivmaterial

Arkivalierna låg, vid övertagandet, ogallrade i kartonger och befann sig i uruselt skick, angripet av fukt och insekter. Det blev därför omöjligt vid 1993-års läger att granska detta material. Numera är materialet åtkomligt och läsbart. En begränsad genomgång av innehållet utfördes vid slutet av årets läger. Materialet har visat sig mycket intressant för en rekonstruktion av kalkbrukets historia och drift. Tyvärr omfattar ej materialet brukets äldsta period, före 1893.

Ytterligare studier av de arkiverade materialet har kunnat genomföras under ett par dagar i september av E. Guitard. Materialets omfattning, liksom sökning i andra arkiv kräver dock betydande och tidskrävande studier. Det är min förhoppning att kunna finna en finansiering för dessa särskilda studier genom mina doktorandstudier vid KTH, vilka avser en studie av kalkindustrin med bl.a. kalkbruket i Echoisy som fallstudie.

Landskapsarkitektur - ett projekt

En översiktlig beskrivning för landskapsprojektet författades av undertecknad. Beskrivningen tilldelades de svenska deltagarna före avfärden. Beskrivningen återges i korta drag nedan.

Projektbeskrivning. Bakgrund:

Kommunen förvärvade de redovisade fastigheterna (ca 7 ha) 1993. Mindre avgränsade fastigheter ägdes redan av kommunen. De kommunägda fastigheterna omslutar nu herrgårdsanläggningen med tillhörande jordbruksmark som ännu är i privat ägo.

Berörda ägor består av flera samverkande men skilda områden som ursprungligen utgjorde samma egendom. Långsiktigt finns förutsättningar att förvärva även herrgårdsanläggningen som utgör en naturlig del av området, såväl historiskt som geografiskt.

Området är av stort intresse för friluftslivet genom den nu allmänna tillgängligheten till ån. Det gamla kulturlandskapet, kalkindustrin, topografin och naturliga förutsättningar har skapat en varierande miljö med en rik vegetation och djurliv.

Dokumentation av strukturerna inom området:

Dessa omfattar flera tydliga sektorer / komponenter bestående av:

- Fabriksanläggning och arbetarbostad, gatunät och torg samt en f.d. mindre stationsbyggnad i dess anslutning.
- Kalkstensbrott samt väg- och kommunikationsnät över området.
- Anläggningar i anslutning till ån med kvarnbyggnad, dammar, bro, f.d. bostadshus med flera byggnader samt en nyanlagd parkeringsplats.
- Herrgårdsanläggning (ännu privatägd) med ett stort antal byggnader, trädgårdar, fiskodlingsbassänger, terrasser, lämningar från äldre anläggningar (kloster och slott) samt jordbruksmark i anslutning till områdena.

Projektuppläggning:

Identifikation, redovisning och utvärdering av miljöer, växtfauna och enstaka komponenter.

Utarbetning av bevarandeplan.

Jean-Paul Darphin

Utarbetning av ett översiktligt åtgärdsprogram.
Projektering, sektorsvis, av åtgärder: vårdplan, markarbeten, installationer, planteringar, anläggningar, vägar / gångar, belysning, etc.
Utarbetning av skötselprogram.

Prioritering av åtgärderna:

Sektor 1: Fabrikens omgivning med anslutning till byn (gator och torg).
Projektering av parkeringsplats i anslutning till fabriken. Markområden kring fabriken.
Sektor 2: Området i anslutning till ån.
Sektor 3: Kommunikationsstråk mellan olika sektorer.
Sektor 4: Kalkstensbrottet.
Sektor 5. Herrgårdsanläggningen.

Övrigt:

Projektet med landskapsdokumentation, -analys och -projektering skall drivas / genomföras som ett fristående projekt inom ramen för det pågående projektet med restaureringen av fabriken och övriga byggnader.
Arbetet kan, efter genomförd översiktlig analys, uppdelas i flera mindre projekt fördelade på flera etapper. Arbetsena kan utföras som avgränsade enskilda uppgifter eller som grupparbeten.
I den första etappen (översiktlig analys) är uppgiften lämplig för en grupp bestående av 2-4 personer.

Utförda arbeten

Arbetena utfördes i enlighet med projektets beskrivning: Dokumentation av strukturerna inom området. Identifikation, redovisning och utvärdering av miljöer, växtfaunan och enstaka komponenter. Utarbetning av bevarande plan. Utarbetning av ett översiktligt åtgärdsprogram.

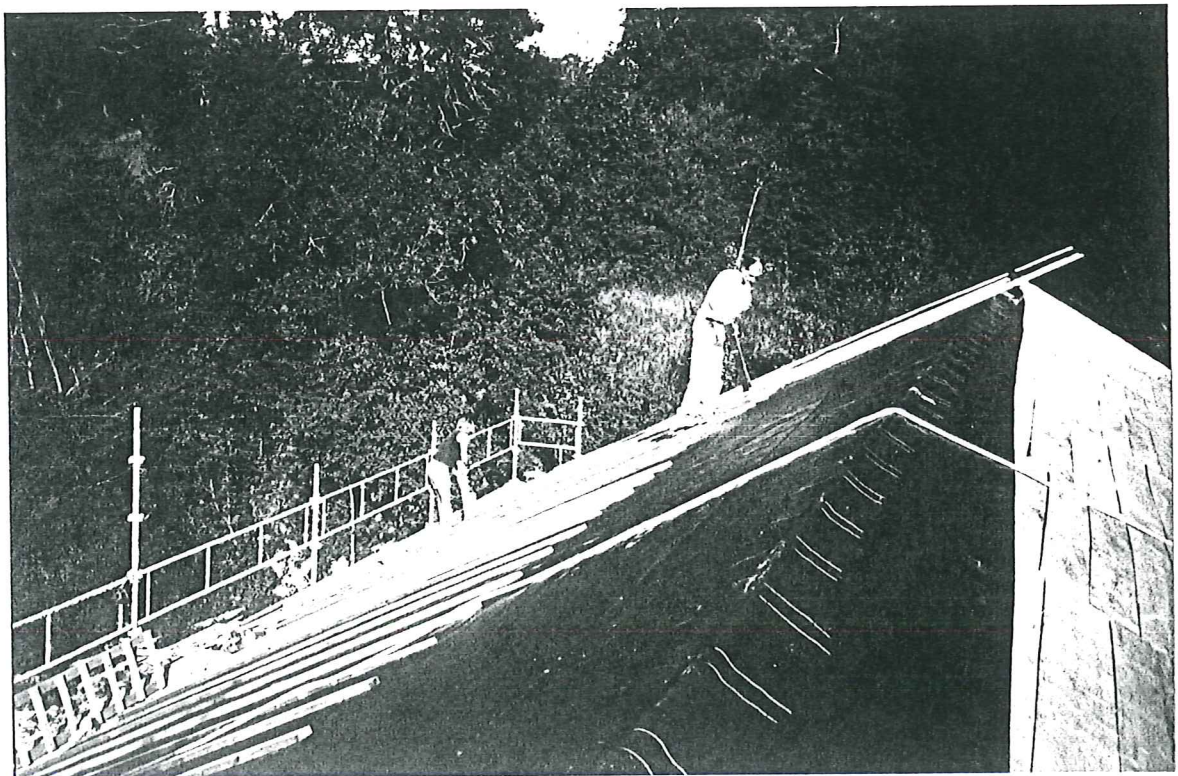
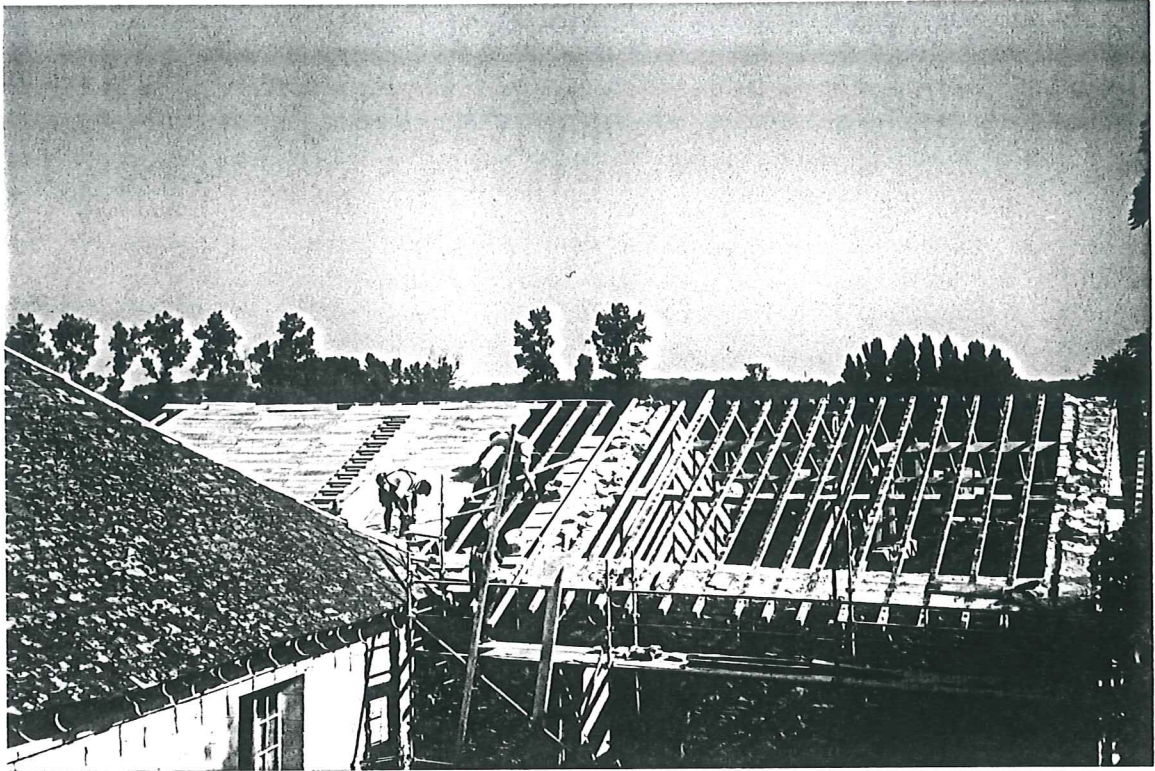
Fördjupade studier och delprojektering utfördes på följande områdena: Sektor 1: Fabrikens omgivning med anslutning till byn (gator och torg). Delprojektering av parkeringsplats i anslutning till fabriken. Markområden kring fabriken. Sektor 2: Området i anslutning till ån. Sektor 3: Kommunikationsstråk mellan olika sektorer.

Resultatet av arbetet kommer att presenteras i en särskild rapport.

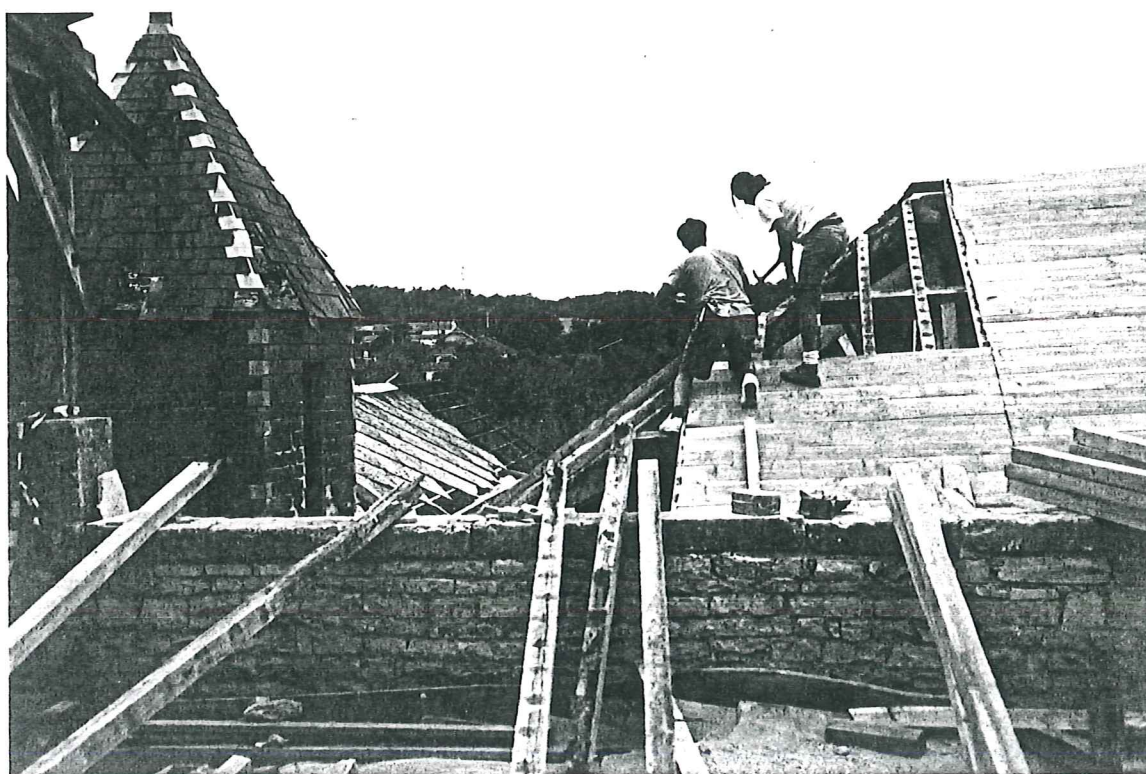
Arbeten på ugnarnas överbyggnad och på del av taket till fabriken norra del.

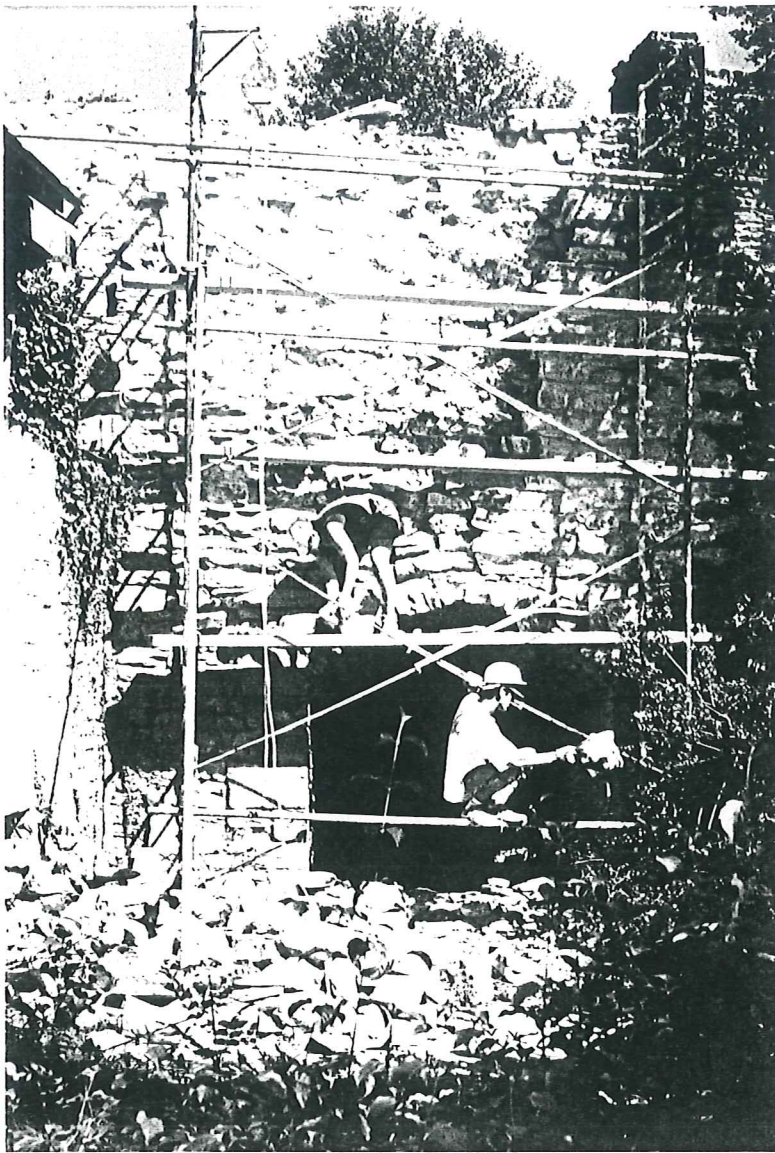

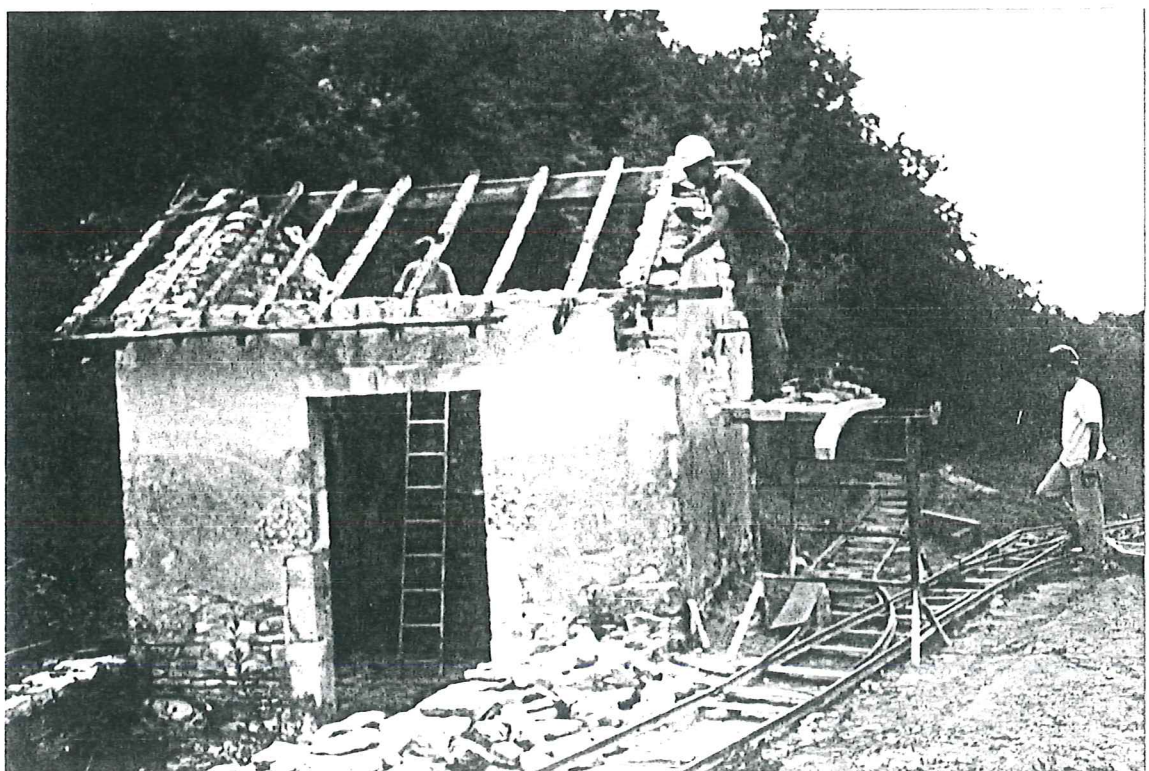

Takarbeten på norra delen av fabriksbyggnaden.

Restaureringen av förmannens stuga samt murningsarbeten vid en av de äldsta ugnarna.

Diskussioner kring landskapsprojektet.

Nära målet! Några taklagsdeltagare vid kransen

Övriga aktiviteter

Föredrag

Ett flertal kvällar ägnades åt föredrag, med visning av diabilder. Dessa hölls av arbetsledare och deltagare.

Följande ämnen berördes:

Echoisy, en presentation av 93-års läger. J-P. Darphin, E. Guitard.

Traditionella färger och färgsättningar på kulturhistoriska byggnader. J-P. Darphin.

Tunnelsö slott. Gunnar Redelius

Exempel på restaurering och ombyggnad av industribyggnader:

L'Entrepôt Lainé i Bordeaux. E. Guitard

Skofabriken i Uppsala m. fl. byggnader. J-P. Darphin

Från torp till slott. Exempel på kulturhistoriska byggnader i Sverige. J-P. Darphin

Nedmontering och flyttning av ett trähus i Finland. Kristina Karlsson.

Från Sigtuna till Haparanda. En genomresa i Sverige. Erkki Valimäki

Utflykter

Ett flertal aktiviteter och utflykter organiserades av lägerledningen. Kostnader för dessa bekostades av föreningen / lägret.

En friluftsdag ägnades åt kajak- och kanotpaddling på ån Charente, mellan den närliggande orten Mansle och Echoisy.

En dagsutflykt gjordes till Tusson (15 km fr. Echoisy) där föreningen har sin basverksamhet, äger ett flertal byggnader samt driver flera läger och museer. Där besöktes museerna som avspeglar den lokala kulturen. Två glasmålningssateljéer specialiserade på kyrkfönster, av vilken den ena är delvis knuten till föreningen, besöktes.

En dagsutflykt med buss organiserades, tillsammans med ett av de andra Marpenlägren, till den kulturhistoriska staden Poitiers, ca 70 km fr. Echoisy.

Ett flertal deltagare organiserade egna kortare utflykter till närliggande platser och orter. Det framgick att deltagarna önskade ännu flera möjligheter till utflykter eller möjligheter att komma ifrån Echoisy på egen hand. På grund av de många utländska deltagarna blev dock antalet privata bilar på lägret begränsat och föreningens cyklar var i år upptagna vid ett annat läger.

Övrigt:

Ett flertal fester och tillställningar organiserades under lägerperioden, bl.a. en fest tillsammans med ett annat läger.

Lägret avslutades med offentlig visning och utställning av utförda arbeten. De restaurerade takens gavlar kröntes, enligt svensk sed, med flätade lövkransar.

Uppmätningsarbeten, landskapsprojektet, bilder från arbetena presenterades i utställningsform i en av fabriken's salar. Till detta inbjöds politiker, tjänstemän, press, representant för Marpen och andra föreningar, m.fl. Tal hölls av J-P. Darphin, J. Flaud (general sek, Marpen) och Cellettes borgmästare. Tillställningen avslutades med buffé och på kvällen organiserades en avskedsfest för deltagarna.

Jean-Paul Darphin

Intäkter / Kostnader

Ungefärliga intäkter och kostnader för 94-års läger i Echoisy fördelar sig enligt följande:

Intäkter:

Dagavgiften för deltagarna i lägret var fastställd till 45:- /dag.

Deltagaravgift:	15 975:- FF
Bidrag Direction Jeunesse et Sport	20 000:-
Bidrag Längmanska fonden	10 000:-
Bidrag Conseil Général	17 000:-
Summa intäkter:	55 975:- FF

Kostnader:

Matkostnader	26 904:-
Material, div.	11 963:-
Materiel / verktyg, utrustning, etc	3 598:-
Fotokostnader, kopiering, dylikt	6 904:-
Fritidskostnader för gruppen	1 450:-
Drivmedel	3 784:-
Tel	607:-
Hyrkostnad för byggnadsställning	11 860:-
Löner arbetsledaren, inkl. soc. kostn.	<u>15 864:-</u>
Summa kostnader:	82 934:- FF
Underskott	26 959:-
Materialkostnader, huvudsakligen virke, bestridd av kommunen.	65 000:-
Dessa kostnader täcks till 50% med bidrag från DRAC (franska RAÄ:s regionala myndigheten)	

Jean-Paul Darphin

Problem / Framtid

Ett avgörande och kvarstående problem är det formella avtalet som skall slutas mellan kommunen som fastighetsägare och Marpen, m.fl. Aspekterna och svårigheterna kring detta är för invecklade för att i detalj kunna redovisas här. Hittills har föreningen Marpen engagerat sig i projektet utan några formella garantier.

Avtalet skall reglera fördelningen och ansvaret av insatserna på anläggningen samt säkra Marpens och övriga berördas intressen beträffande tillgången till och återanvändning av anläggningen framöver.

Avtalet är även en förutsättning för vidare insatser, från Marpens och från svensk sida, beträffande restaureringen.

För återanvändning av byggnaderna och den framtida programverksamheten baserat på ett franskt-svenskt samarbete är det önskvärt att de svenska intressen blir representerade genom platser i en blivande styrelse.

För att uppnå en tillfredsställande form och teknisk nivå på restaureringen och ombyggnaden av anläggningen, krävs dessutom ett noggrant bearbetat projekteringsunderlag. Underlaget bör i ett första skede innefatta en översiktlig analys och beskrivning för återanvändningen av anläggningen. En detaljerad projektering bör därefter bearbetas etappvis för olika åtgärder. Projektet måste omfatta samtliga komponenter och byggnader på området då dessa samverkar med och är beroende av varandra.

Det största problemet är dock frånvaron av resurser för att bekosta sakkunnig projektering av restaurering och ombyggnad på anläggningen. Byggnadsminnesförklaringen kommer att medföra tillståndsplikt och granskning från myndigheternas sida men icke finansieringen av projekteringsarbetet.

Hittills har planerings- och projekteringsarbeten utförts på frivillig basis. Anläggningens storlek, omfattningen och svårighetsgraden av det nödvändiga projekteringsarbetet kräver dock betydande och mångfaldiga resurser som troligen inte kan tillföras enbart på frivillig basis.

Förhoppningen är att bilda flera arbetsgrupper, på fransk som på svensk sida, för att vidare arbeta med projektet. Det är dock nödvändigt att i viss omfattning frigöra resurser för att täcka oundvikliga kostnader som medföljer sådana arbetsuppgifter.

Kostnaderna för material och utrustning i samband med restaurerings- och ombyggnadsarbeten kommer att öka kraftigt framöver. En befintlig tung kostnadspost är redan t.ex. hyreskostnader för byggnadsställningar. Kommunens och föreningens begränsade ekonomiska resurser (kommunen har ca 350 invånare) är därför ett allvarligt hinder för en lyckad utveckling av projektet. En lösning kan enbart uppnås genom ett engagemang och medverkan från flera kommuner, län och regionala instanser kombinerat med bidrag från ev. sponsorer.

För de svenska deltagarna är resekostnaderna och den svaga kronan ett problem. Volontära insatser har sina begränsningar när dessa förenas med egna kostnader. Genom Rempart kan vid vissa tillfällen och för vissa länder, bidrag till resor och/eller lägeravgift förmedlas. Dessa bidrag är statliga och regleras av konventioner mellan olika länder. En sådant avtal och stöd skulle säkra och främja ett fortsatt svenskt och skandinaviskt medverkande i projektet, men är beroende av förhandlingar och beslut mellan länderna.

För närvarande utförs i viss omfattning vidare arbeten på följande områden:

Gunnar Redelius sammanställer en egen rapport och uppmätningsskisser från 93 och 94.

Jean-Paul Darphin

Etienne Guitard förbereder ett examensarbete som berör en analys av fabriken **struktur**, **material**, **murverk** och **byggnadsetapper**.

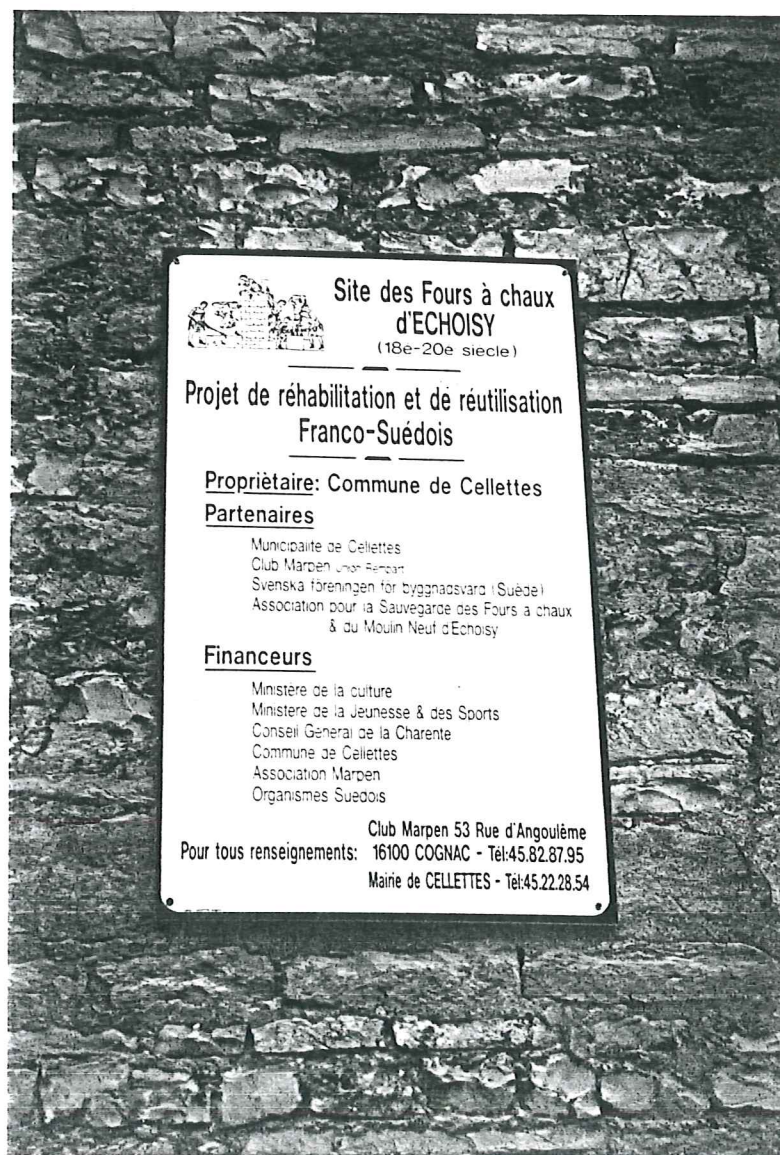
Jean-Paul Darphin studerar Echoisyanläggningen och ett flertal kalkbruk i området inom ramen för en komparativ studie mellan svensk och fransk kalkindustri.

Beroende på utvecklingen kommer eventuellt vidare projekteringsunderlag för våren, sommaren 95 att utarbetas.

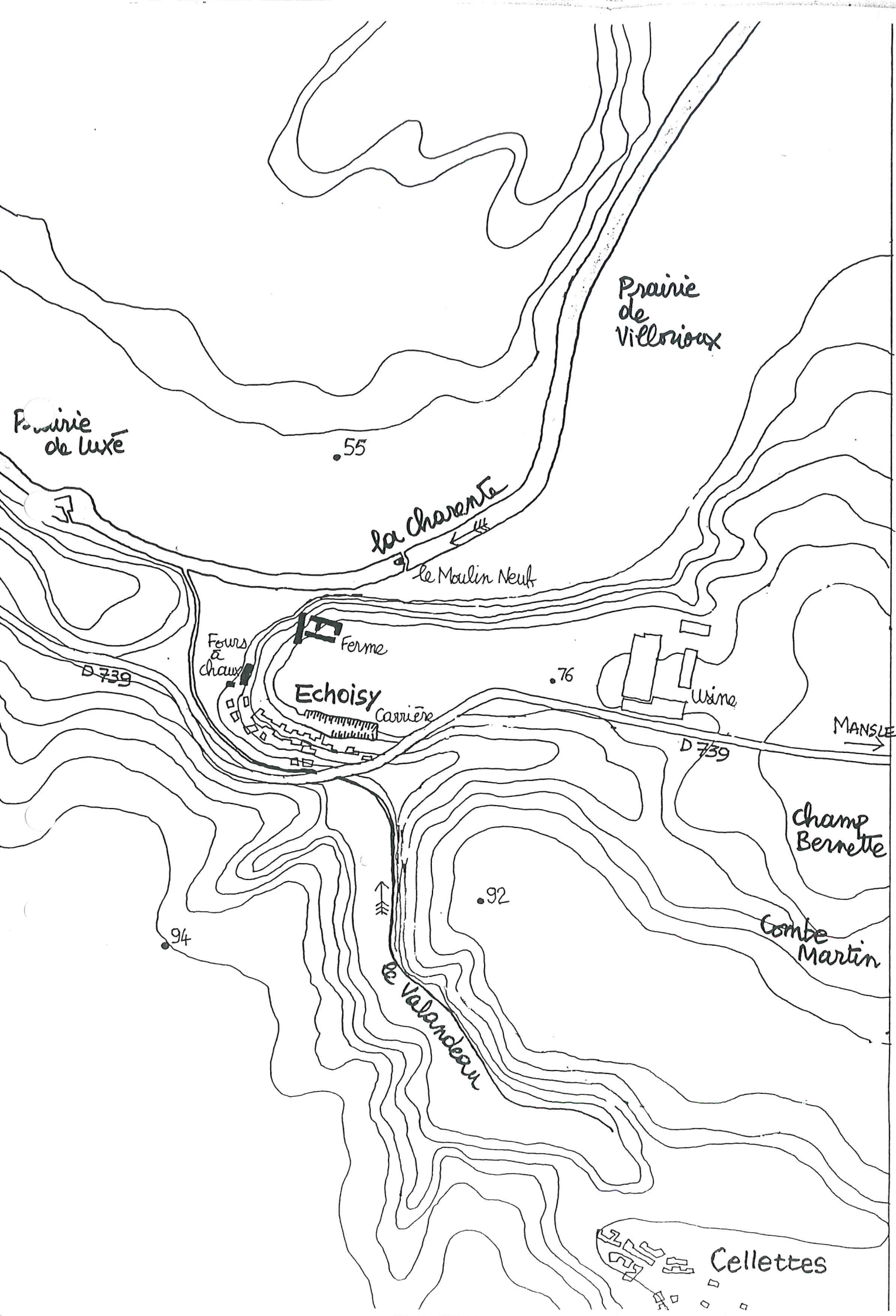
Uppsala den 31 oktober

Jean-Paul Darphin
Projektledare, platschef

Prästgatan 28
752 28 Uppsala
Tel / fax: 018 - 55 10 05

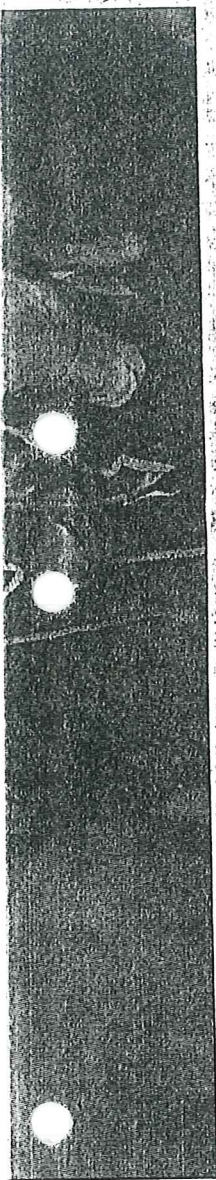

Jean-Paul Darphin

GÉRARDMER

Cancers au lycée: la liste s'allonge ..4

Le veau de Chalais: un secteur économique qui semble reprendre du poil de la bête ■ photo J.-F. Augé.

une assou-
cette activité
temps, espéra
au veau blan
ses lettres de
surtout, un av
de croissance.

Cellettes: les fours à chaux revisités

Les fours à chaux de Cellettes, construits à la fin du XVIIIème, siècle ont été abandonnés en 1958. Depuis deux ans, une équipe internationale de 35 bénévoles dirigée par un architecte franco-suédois restaure le site. A terme, cet endroit pourrait devenir un centre culturel qui favoriserait les échanges entre la France et la Suède.

En attendant, les travaux de réfection de la toiture sont presque achevés..... 10

Pour combattre les intempéries, les jeunes bénévoles du chantier se sont occupés de la toiture ■ photo Jean-Claude Bougeois.

Charente fleurs et courc

Comme Louise Bernardeau à Ro-Messelet), des centaines de Charentaises ont participé au concours annuel des villages fleuris. Geraniums, lauriers roses soigneusement inspectés par un jury rigou-

CHARENTE LIBRE 94.08.23

CHARENTAIS LIBRE

ANGOUMOIS

Mardi 23

août 1994

22.55.91
22.46.32

as culturels,
unes pianis-
auréates de
la région en
inclut Bach,
18h, prix des

Angoulême
côt à l'église
tomaine de

ont invités à
as fêtes.

jaune et
nent battus
étaient plus
grave, mon
encore de
et que je
les bords

suis pas
le Julien
peine 15
mon papa
Argeau et

RESTAURATION

Cellettes : l'empreinte suédoise

*Une équipe internationale
poursuit la restauration
des plus beaux fours
à chaux de la région*

Pascal HUORD

Les fours à chaux de Cellettes constituent l'un des plus intéressants témoignages de l'architecture industrielle du siècle dernier. Les premiers éléments de ces fours, définitivement abandonnés en 1958, ont été construits à la fin du XVIII.

Le bâtiment, de plusieurs centaines de m², a été racheté récemment par la commune qui a confié ce chantier d'Hercule au club Marpen. C'est un architecte franco-suédois, Jean-Paul Darphin qui avait déjà repéré cet endroit. Il avait promis son aide si le site tombait dans le domaine public. Il n'a pas menti. Il dirige pour la seconde année, un chantier international. Depuis le début du mois d'août, 25 jeunes le plus

souvent d'Europe du Nord travaillent sur les charpentes et la maçonnerie.

Ils viennent de Suède, mais aussi de Finlande, d'Allemagne et il y a un Espagnol. « Nous souhaitons, autour de ce site, développer un axe d'échange franco-suédois ou franco-européen du Nord ». A terme, on envisage toujours de créer dans cet endroit un centre culturel franco-suédois. « Très vite, on pourrait amener ici des expositions scandinaves », explique l'architecte.

Les fours hors d'eau

En 1993, le chantier avait permis de réaliser des relevés et de débroussailler le site.

Cette année, le chantier a d'abord permis de restaurer les toitures, en grande partie détériorées par le temps. Le bâtiment a été laissé à l'abandon pendant 35 ans. Les bénévoles (souvent élèves architectes) ont dû finir de déposer pour la reconstruire. « Nous avons repris certaines poutres, recouvert la toiture de voliges en bois, mis un plâtre. La couverture en ardoise sera achevée dans l'automne », indique Jean-Paul Darphin.

Parallèlement, une équipe de maçonnerie a restauré la petite maison de contre-maître et renforcé certaines arases de murs. Surtout ces maçons ont dégagé le premier four rongé par la végétation, avant de le renforcer par des parements en pierre.

Parallèlement, une équipe d'architectes urbanistes et paysagistes a mené une étude

Cette année, le chantier international a d'abord permis de mettre le bâtiment hors d'eau
Photo Jean-Claude Bougeois.

sur l'ensemble du secteur (de la carrière jusqu'au moulin situé à un kilomètre). C'est donc un projet global qui est envisagé. « Nous avons imaginé des circuits de balades près de la Charente et sur le coteau. Nous avons découvert des paysages intéressants qui n'ont pas été entretenus. Notre

projet consiste d'abord à révéler ces paysages en les préservant au mieux », explique Eric Galmot, architecte urbaniste. Plus le site sera dimensionné, meilleures seront ses chances de favoriser un pôle d'échange permanents entre la France et la Suède. Lorsque l'on découvre l'im-

mensité des lieux, on se dit que la réfection totale prendra du temps. Mais entre deux chantiers internationaux, le club Marpen qui reste le maître d'œuvre de la restauration a installé son chantier-école. Mais le travail de la pierre apprend une vertu, celle de la patience.

CHANTIER

Echoisy: vive la chaux !

Karline SIMONOT ■

Le club Marpen compte un nouveau chantier dans la région depuis le 3 août. Une vingtaine de jeunes volontaires casqués ont investi le site d'un vieux four à chaux abandonné depuis les années 50. Jean-Paul Darphin, conservateur des monuments historiques en Suède, a eu le coup de foudre pour cette ancienne usine de fabrication de la chaux: il y a deux ans et a décidé de tout faire pour sa restauration et sa réhabilitation.

Aujourd'hui chef de ce nouveau chantier, il s'est attaché à établir des relevés archéologiques tout en essayant de rassembler une documentation sur l'histoire de l'usine, avec l'aide d'un des derniers ouvriers employés par l'usine pour les éléments relatifs à la partie contemporaine. Une étape nécessaire pour permettre la restauration des lieux, construits à différentes époques. « De l'extérieur, on a une fausse idée d'homogénéité », explique Jean-Paul Darphin. En fait le bâtiment a été construit en plusieurs étapes et compte huit fours dont deux condamnés. La partie la plus ancienne date du XVIIIème siècle et c'est la plus mal en point. »

Le bâtiment est sauvé

Pour l'instant, les 18 jeunes recrutés d'Echoisy n'en sont qu'aux travaux ingrats de déchargement, de consolidation et de sécurité mais la machine est en route: « Le bâtiment est d'ores et déjà sauvé, assure Jean-Paul Darphin, on va essayer de faire le maximum en matière d'étanchéité provisoire pour qu'il ne s'abîme pas davantage d'ici l'an prochain. » Pour la suite des opérations, il

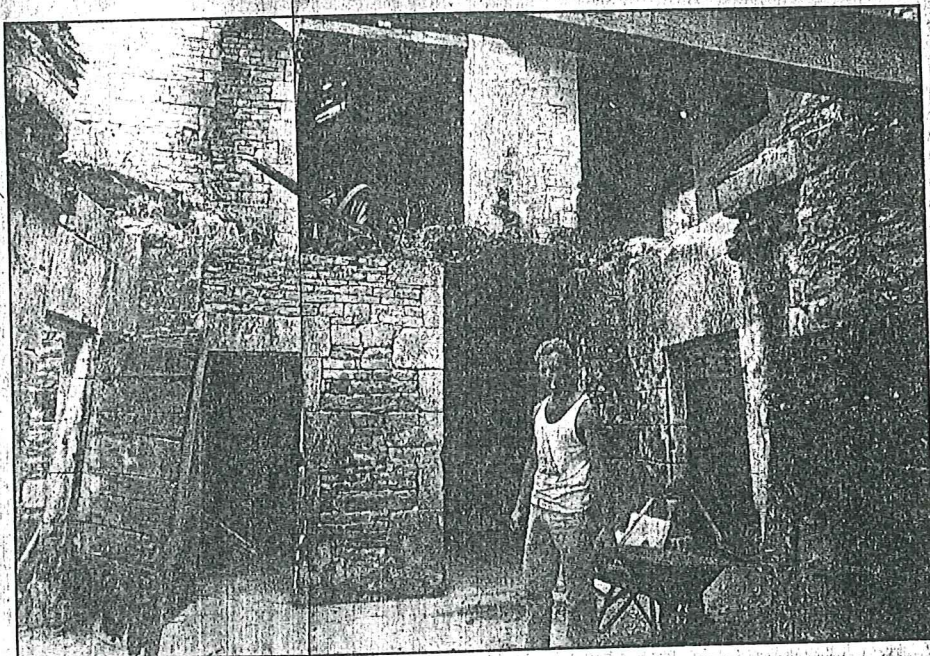
faudra que les principaux intéressés, Marpen, la commune de Luxé et M. Darphin se mettent d'accord sur un projet d'utilisation des lieux.

Le chef de chantier actuel a naturellement sa petite idée pour occuper les salles gigantesques qui seront dégagées. « J'aimerais pouvoir créer un centre culturel franco-suédois, avec des expos et des animations de toute sorte. » A l'initia-

tive de leur conservateur des monuments historiques, une cinquantaine de jeunes suédois sont d'ailleurs venus grossir les rangs des volontaires sur tous les chantiers.

D'autres locaux du bâtiment pourraient accueillir un musée de la fabrication de la chaux, emploi et réemploi, avec une mise à contribution des entreprises qui en fabriquent en-

core. « On est en train de réapprendre la chaux », précise Jean-Paul Darphin, boudée depuis près d'un siècle. C'est un matériau important en restauration, intéressant aussi pour les projets contemporains: la chaux est souple, elle respire et supporte une bonne mise en couleurs. Les intéressés ont donc rendez-vous à Echoisy à la fin des travaux, soit dans quelques années.

Des volontaires suédois sont sur le chantier en vue d'opérations similaires chez eux ■
Photo Christian Sardin.

VILLAGE

Les vaches ont joué un rôle

Imaginez un petit village de